

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Evangelická teologická fakulta

Bakalářská práce

Dagmar Nedbalová

Náboženská nesnášenlivost – případ Severního Irsku

Katedra teologické etiky

Vedoucí práce: ThDr. Pavel Keřkovský

Evangelická teologie

2014

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat panu doktorovi Keřkovskému za jeho trpělivost a všem lidem ve svém okolí, jimž jsem během psaní práce vyprávěla nezdravé množství historek z irských dějin, za pevné nervy.

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci s názvem „Náboženská nesnášenlivost – případ Severního Irska“ napsala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů.

V   dne

1. Obsah

1.	Obsah.....	4
2.	Anotace.....	5
2.	Úvod.....	6
3.	Náboženská nesnášenlivost – případ Severního Irsku.....	9
3.1	Historický základ náboženských sporů v Irsku.....	9
3.1.1	Příchod a upevnění křesťanství.....	9
3.1.2	Vliv anglického trůnu a příchod reformace.....	10
3.1.3	Divide et impera.....	12
3.1.4	Boj za samosprávu – překonání náboženských rozdílů i eskalace náboženské nevraživosti.....	15
3.1.5	Počátek dvacátého století, větší sepečetění politického přesvědčení s náboženským.....	17
3.2	Pozice náboženských skupin v novodobém Severním Irsku.....	19
3.2.1	Protestantské církve.....	19
3.2.2	Římskokatolická církev.....	23
3.2.3	Katolicko-protestantský spor?.....	26
3.3	Nesnášenlivost v Severním Irsku a paralely jinde.....	31
3.3.1	Náboženská nesnášenlivost s nenáboženskou „oblohou“ – nebo naopak?.....	31
3.3.2	Politicko-náboženské spory se změnami preferencí v českých zemích.....	31
3.4	Hledání společné politické a náboženské řeči v Severním Irsku.....	35
4.	Závěr.....	38
5.	Bibliografie.....	40
5.1	Knihy.....	40
5.2	Elektronické zdroje.....	42

2. Anotace

Tato bakalářská práce se týká problematiky nesnášenlivosti v Severním Irsku, jež bývá vykreslována jako konflikt příslušníků odlišných křesťanských denominací. Jejím cílem je dopátrat se příčin konfliktu, poukázat na politické, ekonomické, sociální a náboženské faktory, které stojí za současnou nedůvěrou a násilím v regionu, charakterizovat náboženskou nesnášenlivost jako problém, který nespočívá „pouze“ ve věroučných rozdílech, a navrhnout několik myšlenek, jež by mohly přispět k nalezení cesty ke smíření.

Práce popisuje jednotlivé fenomény vzešlé z historického vývoje, které dodnes „vyživují“ severoirský spor, nastiňuje soudobé trendy v životě severoirské protestantské a katolické komunity, zamýšlí se nad vlivem nábožensko-politické propagandy v soudobé lidové kultuře, českému čtenáři zkouší situaci přiblížit zamyšlením se nad paralelou v jeho vlastních dějinách a pokouší se zamyslet nad možnostmi budoucí ekumenické spolupráce.

Vzhledem k tomu, že s výjimkou „obecných“ dějin nejsou českojazyčné zdroje příliš bohaté, tato práce si klade za cíl nastínit komplexnost severoirského konfliktu a také doporučit zahraniční literaturu, jež se touto problematikou podrobněji zabývá.

2. Úvod

*„Oh, me father was an Ulsterman, proud Protestant was he
Me mother was a Catholic and from county Cork was she.
They were married in two churches and lived happily enough
Until the day that I was born and things got rather tough.*

*Baptized by father Reilly I was rushed away by car
To be made a little Orangemen, me father's shining star.
I was christened David Antony but still inspite of that
To me father I was Billy while me mother called me Pat...¹*

Zájem o světové spory, v nichž hraje nějakou roli náboženské rozdělení oponentů, není u studentů teologických fakult ničím neobvyklým; v dnešní Evropě je většina pozornosti na tomto poli věnována různicím, které vyvstávají při kontaktu celých náboženských celků, obvykle křesťanství a islámu, nicméně – navzdory tomu, že tamní situace se nejeví natolik horkou, jako tomu bylo před dvaceti lety – nechvalné proslulosti se stále těší i jeden vleklý „vnitrokřesťanský“ konflikt, v násilí přerůstající nesnášenlivost v Severním Irsku. Ať už se na věc podíváme okem médií libujících si především v připomínání teroristických útoků a násilností spojených s pochody Oranžského řádu, nebo optikou na úvod předestřené rozverně písničky o nábožensko-politických problémech, jež mohou v Irsku vyvstat, sblíží-li se katolická strana s protestantskou, nabízí se nám otázka, kde že se to stala chyba, když spolu příslušníci různých křesťanských denominací nedokážou žít bez toho, aby se ze severoirských ulic nestávala nebezpečná zóna sektářských válek.

Severoírský problém bývá často municí do zbraní kritiků křesťanství, zvláště z kruhů západních ateistů a agnostiků, jsa prezentován jako selhání křesťanského učení sumarizovaného Dvojpříkázáním lásky. „Kde je láska k Bohu a jak moc je milován bližní tam, kde si křesťané vzájemně podpalují kostely?“ ptávají se kritikové. Tato práce si bere za cíl nahlédnout severoirský „náboženský konflikt“ trochu jinak; pokusí se ukázat, že se navzdory své celkové „neblahosti“ nedá brát jako nějaký důkaz

---

¹ The Orange and the Green Lyrics, <http://www.metrolyrics.com/the-orange-and-the-green-lyrics-irish-rovers.html> náhl. 1.6.2014.

celkové „vadnosti“ čisté křesťanské víry, ale jako součást hlubokého politicko-spoločenského sporu sahajícího staletí do historie, v němž je denominační rozdělení jenom jedním z faktorů. Jsou-li identifikovány klíčové body sporu v oblasti, otevírá se snad možnost konfesně se zařadit na základě skutečného osobního náboženského přesvědčení a nikoli se nutně přidat na stranu, jež od člověka nevyžaduje jeho vlastní svědomí a přístup k víře samotné, ale „pouze“ politické a společenské prostředí, do něhož se narodil.

Práce je rozdělena do čtyř hlavních částí; první se zabývá historickým směřováním skupin obyvatel Irska, jež tvoří základ v dnešní době rozhádaných komunit. Může se zdát svérázným vydat se několik staletí nazpět, ale pro porozumění moderní nesnášenlivosti, v jejímž rámci je na historické události bezprostředně odkazováno, je to pro pochopení problematiky zcela klíčové. Další část se zabývá pozicemi oponujících si stran v moderní době, trendy spojenými s náboženským vývojem v nich a politickými preferencemi, které jsou s nimi tradičně spojované. Součástí této druhé části je i naznačení konkrétních projevů násilí a zamyšlení nad tím, jak může i každodenní život a lidová kultura nadále poskytovat živnou půdu pro vytváření negativních stereotypů a pokračování nenávislných projevů. Třetí část se pokouší generalizovat problém náboženské nesnášenlivosti coby fenoménu zahrnujícího specifický společenský vývoj komunit a snaží se také zamyslet nad tím, najdeme-li paralely severoirského propojení náboženského přesvědčení s politikou i v české historické paměti. Poslední část se potom zabývá možnostmi dalšího uklidnění severoirské situace a výzvami pro ekumenickou spolupráci mezi nedůvěrou postiženými konfesemi.

Anglojazyčná literatura věnující se severoirské problematice je poměrně bohatá, neboť se touto otázkou zabývají lidé z celé řady oborů; jen sborník „*Forgiving and Remembering in Northern Ireland*“ zahrnuje mimo jiné eseje psané katolickým, baptistickým, metodistickým, anglikánským i unitářským duchovním, psychologem, univerzitním odborníkem na studia konfliktů, sociologem i bývalým členem IRA. Další literatura obnáší paměti katolického biskupa (Daly), společnou práci profesora post-konfliktních studií, zakladatele projektu pro překonání severoirského sektářství a psychologa (Brewer, Higgins, Teeney), novinářů (McKay, Dillon) či katolické teoložky specializující se na sociální otázky a sakrální hudbu (Garrigan).

Na základě předchozího zájmu o irskou problematiku a přečtené literatury jsem se zaměřila na pokus o charakteristiku podstaty problému, jenž bývá charakterizován jako náboženský konflikt, a vzavši za základ viditelné aspekty sporu, jimiž je především segregace, násilí a volební preference, zkusila jsem se dopátrat původu potíží, stopujíc dotyčné fenomény do historického údobí, v němž se objevily. Výsledkem je výklad o důležitých událostech, které pomáhaly současnou nesnášenlivost tvarovat, snaha generalizovat povahu formujících faktorů, zamyšlení nad paralelami, jež by mohly pomoci řešení v severoirském případě, a jistá představa, jakými kroky by se mohl další vývoj ubírat. Pole zajímavých fenoménů, jež tato problematika skýtá, je velmi široké, a tak žel nebylo možno ho v této krátké práci, jež se snaží přinést zájem o tuto problematiku do českého prostředí, které se jí příliš nezabývá, postihnout.

3. Náboženská nesnášenlivost – případ Severního Irsku

3.1 Historický základ náboženských sporů v Irsku

3.1.1 Příchod a upevnění křesťanství

Irsko patří k oblastem „severnější“ Evropy, kam se křesťanství dostalo nejdříve a odkud se následně šířilo dál, nejprve na menší ostrovy, které jsou součástí dnešního Skotska, následně do severní Británie a posléze do nemalé části kontinentální Evropy. Když se ve třicátých letech pátého století v Irsku objevují křesťanští misionáři, nejprve Palladius a následně známější Patrik, jejich evangelizační úkol se zdá zprvu nesnadným, neboť v zemi rozdrobené na řadu klanových celků má hlavní (a potenciálně sjednocující) slovo druidské náboženství a rituály spojené s přírodními silami. Misionářům se nicméně podaří v různých oblastech zakládat malá společenství konvertitů, na které zapůsobila pelagiánská představa Ježíše Krista coby toho, kdo ukázal světu způsob života, jenž může člověku, bude-li ho správně následovat, zajistit spásu. Společenství, jejichž život se měl právě touto cestou (z hlediska augustiniánského pravověří heretické „samospásy“) ubírat, představovala základ tradice monasticismu, který se stal základem „keltského křesťanství“ a který měl hrát významnou roli v životě Irsku i v daleko pozdějších dobách anglického administrativního vlivu, případně reformace.

Kláštery představovaly pro společnost centra vzdělanosti a byly také místy, která postupně pomáhala mísit pohanskou mytologii s křesťanskými motivy, dávající tradičním příběhům, s nimiž se obyvatelstvo dokázalo identifikovat, nové významy; z tradic typu starokeltské cesty za mstou z důvodu cti se pak na konci prvního tisíciletí po Kristu vynořuje příběh Mael Dúin², na jehož konci stojí místo „klasického“ konce křesťanské odpuštění: pro účely našeho výkladu vezměme tento obrat jako symbol toho, že je v této době křesťanství v Irsku již dobře etablováno, zahrnuvši do sebe národní svéráz a připsavši různé atributy dávných božstev křesťanským světcům. S kulturním vlivem klášterů na okolní komunitu jde ruku v ruce i de facto administrativní či „politický“ vliv monasticismu; větší

---

² GERRITSEN, Willem P., van MELLE, Anthony G. *A Dictionary of Medieval Heroes*. The Beydell Press, 2000. ISBN 0-85115-780-7, s. 65.

vliv na (převážně venkovskou, zemědělskou) komunitu mívával tradičně opat kláštera než „shora dosazený“ biskup, který zpravidla vzbuzoval coby lidem vzdálený církevní představitel spíše nedůvěru.

3.1.2 Vliv anglického trůnu a příchod reformace

Postupně se budující struktura keltského Irska coby malých království sestávajících z rurálních komunit s centry v podobě klášterů byla „nabourána“ v době pozdního osmého století, kdy si v rámci své expanze vybírají východní pobřeží ostrova jako systém „základen“ vikingští nájezdníci, kteří zde zakládají první města včetně dnešního Dublinu. Ta ve dvanáctém století poslouží jako opěrné body dalším dobyvatelům, v tomto případě Normanům, již o století dříve získali po vítězství u Hastings anglickou korunu a nyní se rozhodli rozšířit svůj vliv západním směrem. Vliv normanských zeměpánů se rychle šíří ostrovem s výjimkou větší části severní provincie Ulster a některých hůře dostupných oblastí jihu a západu. Není nepřekvapivé, že na politiku uplatňovanou vůči koloniím mívá vliv domácí politická situace kolonizátorů; divoká doba dynastických válek mezi yorskou a lancasterskou „růží“ dává v patnáctém století poněkud zapomenout otázce pevnějšího připojení Irska, a tak se pánové spravující irská území buď vydávají do Anglie, aby se zapojili do mocenských bojů, případně zůstávají a „poiršťují se“ – přímý vliv trůnu na západní ostrov tedy – i díky rebeliím vedeným mnoha klanovými vůdci – na několik desetiletí upadá³.

Situace se mění v době, kdy se tudorovský panovník Jindřich VIII. cítí natolik jistý svým postavením, že se rozhodne jak projevit zájem o vládu nad dalšími územními celky (a pokusí se uplatňovat dynastické nároky na území v dnešní Francii a také znovu ovládnout Irsko), tak odtrhnout svá území od náboženské autority v podobě papežského stolce; začátek třicátých let šestnáctého století přináší omezování vlivu Říma na duchovní život v Anglii a roku 1536 je uzákoněno kompletní odtržení země tudorovské koruny od vlivu papežské autority. S tímto úkonem přišla pochopitelná otázka, jakým směrem by se „anglická církev“ (Church of England) měla ubírat; k možnostem patřilo jak zachování ducha římské církve ve věroučných otázkách s tím, že církevní představitelé v zemi

---

³ ROSS, David. *Ireland : History of a Nation*. Geddes and Grosset, 2005. ISBN 1-84205-164-4, s. 110-116.

budou dosazováni panovníkem coby novou nejvyšší autoritou, tak přijetí některých myšlenek protestantské reformace, jež se šířila některými germano- a frankofonními oblastmi kontinentu, a jejich inkorporace do učení domácí církve. Ač jde o téma velmi zajímavé, vzhledem k nutnosti přiblížit se k vlastnímu jádru této práce bude na tomto místě vhodné jen krátké a poněkud zjednodušené shrnutí; ač Jindřich VIII. zvažoval větší přiblížení se lutherské věrouce, jsa jednak pod vlivem některých kruhů, které byly protestantským myšlenkám nakloněny, a jednak uvažuje o tom, zda by nebylo vhodné se z politických důvodů přiblížit německým protestantským panovníkům, po několika obratech v reformačních a nereformačních sympatiích byl ke konci jeho vlády „zakonzervován“ jako „správný“ stav blízký katolické praxi, kde navíc – v obavě před masovým zájmem o Písmo a reformační „solas“ – Bible měla patřit do rukou jen „prověřenému“ duchovenstvu a lidem šlechtického původu. Pro účely této práce je ale ještě dobré nezapomenout na jeden Jindřichův specifický počín týkající se náboženského života; tím bylo rozpuštění klášterů z roku 1536, jímž chtěl panovník pomoci naplnit státní pokladnu.⁴

Jak bylo již naznačeno, k počínům, do nichž se Jindřich VIII. coby anglický panovník pustil, patřilo i ovládnutí Irska, které začalo být realizováno též v na velká rozhodnutí bohatém roce 1536. Panovník se pro ně rozhodl jak z důvodů ekonomických (zemědělské plodiny pro Anglii), tak mocenských (obavy z mocnějších klanových náčelníků, kteří by se mohli spojit s jeho francouzskými nepřáteli). Došlo na boje s odbojnými irskými vůdci, počátky kolonizace Irska „loajálním“ anglickým obyvatelstvem, vytvoření Irské anglikánské církve (Church of Ireland)⁵ coby oficiální státní instituce i na implementaci zákona o rozpuštění klášterů, což pro tradiční irský monasticismus představovalo velkou ránu; klášterní půda byla zabírána, tradiční klášterní řády, hlavně augustiniáni a dominikáni, tak ztrácejí svá sídla a „neroztříštěna“ tak zůstává jenom pozice putujících mnichů žebravých řádů. Nabourání staletí trvající společnosti, která považuje kláštery za součást své kultury, mohlo přispět

---

⁴ MORGAN, Kenneth O. a kol. *Dějiny Británie*. Nakladatelství Lidové noviny, 1999. ISBN 80-7106-347-9, s. 216-227.

⁵ *The Oxford Companion to Irish History*. Oxford University Press, 1998. ISBN 0-19-211695-9, s. 90-93.

k odporu proti anglickým pořádkům a snaze (hlavně později) posílit loajalitu k panovníkovi – a Jindřich se roku 1541 prohlásil dědičným králem Irska⁶ – skrze příslušnost k anglikánské, po eduardiánských a alžbětinských reformách více protestantské víře.

Za krátké vlády Eduarda VI. se církve v Anglii více „protestantizovala“, její věrouka opouští například víru v existenci očištěnce, náboženská praxe se zbavuje ornamentů či pořádání procesí a disciplinární požadavek celibátu duchovenstva je zrušen – tyto ideje se mají prosadit i v Království Irském, kde budou mít králi věrní anglikáni zajištěnou půdu, s níž se pochopitelně pojí i společenský vliv. Pětiletá vláda katolické královny Marie I. se sice snaží navrátit Anglii k původním, s Římem spjatým pořádkům, ale fakt, že „Krvavá Marie“ umírá bez potomka, který by mohl v těchto snahách pokračovat, znamená, že trůn připadá další královně, Alžbětě I., jež se vrací k Eduardem započatému reformačnímu dílu.⁷

3.1.3 Divide et impera

Alžbětinské a raně Stuartovské Irsko zažilo nejenom upevňování protestantských pozic ve společnosti, ale také prosazování se radikálnějších reformačních proudů v Irské anglikánské církvi, než které byly typické pro většinovou Anglikánskou církev dominující náboženské scéně sousedního ostrova; toto bylo zapříčiněno skutečností, že v církevní hierarchii postupně slábl vliv „domácích“, tedy gaelských a anglo-irských kněží, ale naopak sílilo slovo „čerstvě přišedších“ duchovních z Anglie a Skotska, často z puritánských či presbyteriánských kruhů, kteří pocítovali nespokojenost s církevní atmosférou ve své domovině a doufali, že v postupně se formující „provinční“ Irské anglikánské církvi naleznou živnou půdu pro prosazení radikálnějších reformačních myšlenek⁸. Jakkoli to může „nezasvěcenému“ uchu znít paradoxně, dá se říci, že „protestantská část Irska byla tehdy protestantštější než protestantská Anglie“. Většinové společnosti uvyklé „irsky zbarvenému tradičnímu katolictví“ patrně „low church“ styl ekonomických a intelektuálních elit musel připadat

---

⁶ ROSS, David. *Ireland : History of a Nation*. Geddes and Grosset, 2005. ISBN 1-84205-164-4, s. 124.

⁷ MORGAN, Kenneth O. a kol. *Dějiny Británie*. Nakladatelství Lidové noviny, 1999. ISBN 80-7106-347-9, s. 235-239.

⁸ *The Oxford Companion to Irish History*. Oxford University Press, 1998. ISBN 0-19-211695-9, s. 91.

dosti nezvyklý a nepřijatelný, však se také můžeme setkat s teorií, která praví, že je pochopitelné, že společnost, která odmítla přijmout tridentské katolictví, preferujíc přístup k víře vzešlý už před staletími z tradic starých klášterů, mohla být jen těžko nakloněna přijmout reformaci ještě radikálnější.⁹ Ve čtyřicátých letech sedmnáctého století, v době většího apelu na jednotnost Irské anglikánské církve, však část radikálnějších presbyteriánů vystupuje a zakládá si vlastní společenství, která se rozrůstají s příchodem dalších osadníků ze Skotska.

Vláda Alžběty I. také přinesla sérii velkých povstání irských klanů proti koruně, nejprve v sedmdesátých a osmdesátých letech zuřící „desmondovské rebelie“ na jihu Irska a následně na přelomu století dokonce devět let trvající válku s ulsterským klanem O'Neillů, nejmocnější gaelskou šlechtou Irska. Ač se může zdát nepravděpodobným, že by boj královny s provinčními vzbouřenci mohl představovat pro trůn závažnou hrozbu, je třeba mít na paměti, že Irové disponovali podporou největšího z tehdejších politických rivalů Anglie, tedy Španělska, jež poskytlo i drobnou vojenskou a námořní pomoc, toužíc rozdmýchat v Alžbětině říši problémy. Povstání bylo nicméně poraženo, což mělo dva zásadní důsledky; jedním z nich by „útěk hrabat“ z roku 1607, tedy odchod části katolické gaelské šlechty do příznivě nakloněných zemí evropského kontinentu¹⁰, druhým pak kolonizace Ulsteru, nejobojnější irské provincie, k níž vyzval Alžbětin nástupce Jakub I. Oproti předchozím snahám dosadit obyvatelstvo loajální ke koruně do jižních částí Irska, které se až na výjimky zabývaly především zemědělstvím, je kolonizace severních území protestanty z Anglie a Skotska významná tím, že položila základ koncentrovanějšího průmyslu na ostrově, díky kterému se záhy stala nejvíce prosperující oblastí ostrova. Tento fenomén bude mít v budoucnu dvojsečný charakter; jednak půjde o oblast, z níž vzejdou pokusy o prosazení samosprávy, jednak se bude jednat o místo, které bude koruna považovat za příliš významné na to, aby se ho chtěla vzdát.

---

⁹ ELLIOTT, Marianne. *When God Took Sides : Religion and Identity in Ireland – Unfinished History*. Oxford University Press, 2009. ISBN 978-0-19-920693-3, s.3.

¹⁰ *The Oxford Companion to Irish History*. Oxford University Press, 1998. ISBN 0-19-211695-9, s. 201.

Pozn. Ve španělských, italských a rakouských šlechtických kruzích můžeme ještě v devatenáctém století občas potkat irská jména.

K napětí mezi protestantskými novousedlíky a původním obyvatelstvem vedeným částí zbývající katolické šlechty přispěly boje, které se mezi těmito skupinami rozpoutaly ve čtyřicátých letech sedmnáctého století a které bývají dodnes radikály z katolických a protestantských kruhů prezentovány jako útoky proti „správné“ víře, ač se jako více než dobrý důvod k nim jeví „přízemnější“ spor o faktický vliv na vládu v zemi¹¹. Tyto nepokoje, jejichž potlačení a potrestání bylo záminkou pro následující Cromwellovu kampaň „do pekla, nebo do Connaughtu“¹², jíž se lord protektor rozhodl co nejúplněji ovládnout Irsko, mohou sloužit jako typický příklad toho, kdy se náboženské různice a spor o ekonomický vliv a politickou moc vzájemně podporují a vyživují, v důsledku čehož, simplifikujeme-li spor „my versus oni“, užívající mocné, a tedy potenciálně nebezpečné, náboženské rétoriky, ve společnosti silně roste napětí mezi zúčastněnými náboženskými skupinami, které snadno vyústí v napětí, nesnášenlivost i dlouhodobě se projevující násilí.

Restaurace Stuartovců a hlavně nástup posledního panovníka z této dynastie, Jakuba II., přinesla do Irska další vlnu bojů; na anglickém (i irském) trůně se totiž objevil katolík, jenž se pokusil svými přáteli a souvěrci obsadit množství významných postů, čímž se znelíbil anglikánským elitám obávajícím se možné budoucí ztráty moci ve prospěch Říma natolik, že se obrátily na nizozemského šlechtice s matrilineární anglickou krví - Viléma Oranžského. Následující boje o korunu se udály právě v Irsku a jejich vyvrcholení, bitva u řeky Boyne, k níž došlo roku 1690, je stále ožehavým tématem v britsko-irských a hlavně v „interních“ severoirských sporech; vítězství Viléma Oranžského v ní dodnes připomínají červencové pochody „Oranžského řádu“¹³, organizace založené na konci osmnáctého století na základě myšlenek protestantské nadřazenosti, „bratrství“ zednářského stylu a – v dnešní době – politického přesvědčení zahrnujícího touhu zůstat v Unii s Velkou Británií a

---

¹¹ ROSS, David. *Ireland : History of a Nation*. Geddes and Grosset, 2005. ISBN 1-84205-164-4, s. 145.

¹² Politika usilující o to „domorodé“ Iry buď vyhladit, nebo přesídlit na západ ostrova, viz MOODY, Theodore W., MARTIN, Francis X. a kol. *Dějiny Irska*. Nakladatelství Lidové noviny, 2003. ISBN 80-7106-656-7, s. 153.

¹³ Zajímavé je, že vzhledem ke zmatkům spojeným s pochopením přechodu z juliánského kalendáře na gregoriánský se výročí připomíná ve špatný den. Bitva a připomínka bitvy u Boyne – viz *The Oxford Companion to Irish History*. Oxford University Press, 1998. ISBN 0-19-211695-9, s. 56.

konzervativismus. Obzvláště v období severoirských „Troubles“ druhé poloviny dvacátého století tyto pochody častokrát vyprovokovaly zvýšení míry sektářského násilí.

3.1.4 Boj za samosprávu – překonání náboženských různic i eskalace náboženské nevraživosti

Ve srovnání se stoletím předchozím můžeme století osmnácté v Irsku považovat za relativně klidné; ačkoli stát preferuje anglikánské obyvatelstvo, které má výhradní přístup do politických funkcí, jež jsou regulovány z Anglie, dochází postupně k uvolňování represí vůči katolickému¹⁴ obyvatelstvu; staví se kostely a v devadesátých letech movitější katolíci získávají právo volit (ale ne být voleni) do irského parlamentu. Tento fenomén však přináší i vlnu nenávisti a násilí, především ve východním Ulsteru; nižší společenské vrstvy anglikánského vyznání ze zemědělské oblasti hrabství Antrim se obávají ztráty „nadřazeného postavení“, a tak se sdružují do společenství „Peep of Day Boys“, jehož cílem je násilná msta vůči katolickým sousedům.¹⁵ Reakcí je založení společenství „Defenders“, obránců katolických domovů, kteří neváhají napadat protestantské usedlosti.¹⁶

Vedle těchto skupin přináší závěr osmnáctého století také společenství „Irská jednota“ (United Irishmen), které vzniklo v kruzích městských elit anglikánského a presbyteriánského vyznání a které postupně získalo i členy z katolických kruhů. Jednalo se o uskupení obdivovatelů francouzské a americké revoluce, které zaujaly myšlenky republikanismu a emancipace vyspělého národa. Hlavním vůdcem hnutí byl dublinský právník Theobald Wolfe Tone¹⁷. Tone považoval za svůj cíl spojení všech náboženských skupin do podoby jedné společnosti, jejímž cílem bude samospráva a později osamostatnění „amerického typu“, připouštěl však, že Iry v „užším slova smyslu“ jsou katolíci,

---

¹⁴ Pozn. Stejně tak byly tehdy do jisté míry znevýhodněni presbyteriáni, kteří byli o století dříve podporováni Oliverem Cromwellem. Vzhledem k pozicím, které si tehdy zajistili v rodícím se belfastském průmyslu a vzhledem ke stykům se Skotskem však tato část obyvatelstva, na rozdíl od většiny katolíků, patří do kategorie ekonomicky prosperujících. Viz *The Oxford Companion to Irish History*. Oxford University Press, 1998. ISBN 0-19-211695-9, s.459.

¹⁵ Ibid, s. 437.

¹⁶ Ibid, s. 437.

¹⁷ Pozn. Anglikán Tone bývá nazýván „otcem irského republikanismu“ a zajímavé je, že se k jeho odkazu dodnes hlásí především nacionalisté, pro které je typické zdůrazňování sepjetí irské národní identity s katolickým vyznáním a démonizace Anglie a protestantismu.

kdežto ostatní jsou Irové „trochu jinak“, díky specifickému vztahu k domovině.¹⁸ Vztah k Irsku jako společnému domovu obyvatel všech vyznání měl být sjednocujícím prvkem všech lidí toužících po tom, aby sebevědomé Irsko mohlo vykročit na cestu k přetvoření se v samostatný státní celek, který by netrpěl v anglické porobě – v té chtěli podle Tonea protestantští Irové zůstat jenom kvůli strachu z papeženství živenému historickými spory.¹⁹

K Irské jednotě se vedle presbyteriánských podnikatelů přidala anglikánská intelektuální elita, několik osvícenstvím načichlých šlechticů, část katolických kněží a různé další skupiny obyvatelstva, které z různých důvodů toužily po samosprávě či úplné nezávislosti Irska, dokonce i někteří členové skupiny „Defenders“. Jejich revoluční válkou se stalo povstání z roku 1798, se kterým se ale britská koruna dokázala vypořádat. Místo větší nezávislosti Irsko do nového století získalo naopak pevnější připojení k Británii, k níž bylo připoutáno zákonem o Unii. Na počátku století se zbytky Irské jednoty pokusily ještě jednou situaci zvrátit, avšak jejich rebelie byla uřata v samotných základech.²⁰

Devatenácté století přináší nárůst počtu katolického obyvatelstva v samotné Británii, kde se, navzdory řadě konfliktů, římsko-katolická církev postupně etabluje, začínajíc spolupracovat s vládou v oblastech školství, zdravotní a sociální péče; díky tomu jsou postupně odstraňovány i překážky pro účast katolíků na politickém životě Velké Británie i Irska, kde se díky tomu prosadil nejvýznamnější politik první poloviny tohoto století, Daniel O’Connell, který se snažil dosáhnout irské samosprávy nikoli hrubou silou, jíž neholdoval, ale diplomatickou cestou. Ve druhé polovině století patřila pozice politického vůdce Irska pro změnu Charlesi Stewartovi Parnellovi, jenž byl členem Irské anglikánské církve.

---

¹⁸ Pozn. Jistým osvětlením tohoto konceptu může být (nenáboženská) paralela z našich končin, kdy obyvatel Čech byl v německém podání „der Böhme“, ale pro Čecha v „užším slova smyslu“ by byl použit výraz „der Stockböhme“, vedle něhož existoval ještě „der Deutschböhme“, „německý Čech“.

¹⁹ ELLIOTT, Marianne. *When God Took Sides : Religion and Identity in Ireland – Unfinished History*. Oxford University Press, 2009. ISBN 978-0-19-920693-3, s. 35.

²⁰ MOODY, Theodore W., MARTIN, Francis X. a kol. *Dějiny Irska*. Nakladatelství Lidové noviny, 2003. ISBN 80-7106-656-7, s. 183-187.

I v době, kdy část elity katolických a protestantských preferencí spolupracuje v otázce emancipace Irska, však vynikají rozdíly v běžném životě „typických komunit“; zajímavou ilustrací je zpráva Alexise de Tocquevilla, francouzského politologa a historika proslaveného výpravou do Ameriky a „vnější“ analýzou tamní demokracie, jenž před polovinou devatenáctého století navštívil v touze popsat charakteristické jevy společenského života také Irsko. De Tocqueville popisuje život dvou duchovních, katolíka a anglikána, které oba považoval za „dobré muže“, v západoirském hrabství Mayo; oba v touze podpořit svoji komunitu útočí z kazatelny i prostřednictvím novin na toho druhého, kterážto situace je živena tím, že anglikánské společenství dostává pro svou činnost peníze ze státního grantu, zatímco katolická strana živoří. Katolický kněz žije v malém, rozpadlém domku, část jeho farníků hladoví, kostel je hrubou stavbou s podlahou z udusané hlíny a školu tvoří jedna místnost bez židlí, v níž se scházejí děti oděné do hadrů a bosý učitel. Protestantský farář je naopak gentleman, který se právě vrátil ze zdravotní cesty do Itálie, chystá se na večeři k místnímu šlechtici, jeho kostelík je příjemná budova v neogotickém stylu, žije v pěkném domě uprostřed květinové zahrady a, kdyby zrovna nebyla neděle, kdy se to nehodí, jeho dcera by de Tocquevillovi zahrála na klavír.²¹ Ač se tento popis může jevit jako pouhá banalita, v kombinaci s de Tocquevillovou myšlenkou, že nedůvěra a nesnášenlivost k anglickému a anglikánskému ze strany „obyčejných katolických Irů“ mohly být daleko menší, kdyby se náboženským společenstvím katolického vyznání dostávalo státní finanční podpory, může ilustrovat další z aspektů, které v dlouhodobém horizontu jednak spojovaly nacionalismus s katolictvím a jednak přispěly k živení náboženského konfliktu.

3.1.5 Počátek dvacátého století, větší sepjetí politického přesvědčení s náboženským

Závěrečná podkapitola této části se bude zabývat načrtnutím dotvoření stereotypního spojení politického přesvědčení s náboženskou příslušností, které bude znesnadňovat usmiřovací proces na poli politickém i ekumenikou spolupráci na poli náboženském v moderním (Severním) Irsku. Před první světovou válkou, v době, kdy nacionalistické tendence hrají významnou roli ve většině zemí západního světa, se v dublinské oblasti formuje paramilitární organizace „Irští dobrovolníci“ (Irish

---

²¹ COOGAN, Tim P. *Ireland in the Twentieth Century*. Arrow Books, 2004. ISBN 0-09-941522-4, s. 9-11.

Volunteers)²², jejíž touhou je vymanit Irsko z britského područí jakýmkoli způsobem – v odpověď na tento krok je v Belfastu založena skupina „Ulsterských dobrovolníků“ (Ulster Volunteers)²³, která má ochránit zájmy tradičně privilegovaných, ekonomicky silnějších vrstev severních oblastí – převážně anglikánů a příslušníků dalších protestantských církví.

Na jaře roku 1916 irští nacionalisté usuzují, že koruna má dost starostí s boji na kontinentě, a že by tedy jejich ozbrojené povstání mohlo při zaneprázdněnosti britské armády uspět; povstalci po několik dní skutečně vzdorují bezpečnostním složkám v klíčových budovách Dublinu i v některých jiných irských městech, brzy jim ale nezbude nic jiného než se vzdát. Účastníci rebelie jsou pozatýkáni a vůdce čeká poprava. Navzdory bezprostřednímu neúspěchu hraje povstání významnou roli pro formování veřejného mínění; „běžná“ irská veřejnost považovala do té doby nacionalistické dobrovolníky za „obtížný hmyz“, který jen přivolává nové vlny britských represí – postupné popravy vůdců ale povstalcům zajišťují zpětné sympatie a popravení získávají ve společnosti mučednický status.

Velmi zajímavým fenoménem je také to, že v souvislosti s vězněním či popravami dochází k demonstrativně působícím konverzím či přihlášením se ke katolické víře ve stylu „správný irský nacionalista je také katolík“; socialistický vůdce James Connolly, kterého obdivoval i Lenin, jenž se k povstání přidal se svou „Irskou lidovou armádou“ (Irish Citizen Army), se před svou dramatickou popravou vrací do lůna římské církve.²⁴ Krátce vězněná levicová šlechtična Constance Markieviczová²⁵, původně anglikánka, konvertuje ke katolictví stejně jako manželka popraveného Josepha Plunketta²⁶ Grace nebo jako sir Roger Casement²⁷, bývalý diplomat, který je coby zrádce

---

²² *The Oxford Companion to Irish History*. Oxford University Press, 1998. ISBN 0-19-211695-9, s. 270.

²³ *Ibid*, s. 563-564.

²⁴ De ROSA, Peter. *Rebels : The Irish Rising of 1916*. Poolbeg Press Ltd., 2000. ISBN 1-84223-001-8, s. 496 a 503. Pozn. Connollyho poprava, poslední z vykonaných v dublinském Kilmainham Gaol, patřila k těm, které vzbudily největší znechucení; James Connolly byl během povstaleckých bojů natolik vážně zraněn, že nebyl s to postavit se „ke zdi“, a proto byl zastřelen, jsa provazy přivázán k židli.

²⁵ *The Oxford Companion to Irish History*. Oxford University Press, 1998. ISBN 0-19-211695-9, s. 348.

²⁶ De ROSA, Peter. *Rebels : The Irish Rising of 1916*. Poolbeg Press Ltd., 2000. ISBN 1-84223-001-8, s.101-102.

²⁷ *The Oxford Companion to Irish History*. Oxford University Press, 1998. ISBN 0-19-211695-9, s. 71-72.

pašující do Irska ve válečném čase německé zbraně oběšen v Londýně. Těžko zjistíme, zda byli konkrétní konvertité puzeni ke změně vyznání hlubokými pohnutkami vyvolanými přehodnocením osobních preferencí v rámci křesťanské věrouky, nebo pocitem, že je anglické autority svým způsobem spjaté s Irskou anglikánskou církví zradily, či dojemem, že ten, kdo trpí pro Irsko, by měl trpět též pro jeho tradiční víru; mohlo jít o některý z těchto faktorů, o jejich kombinaci, případně i o jiné pohnutky. Důležité každopádně je to, že šlo o počiny, které paměť národa udržela a inkorporovala je do myšlenek, které vytvářejí stereotypy a odlišují „nás“ od „nich“.

Počet protestantských nacionalistů na počátku dvacátého století výrazně klesá, což může mít později negativní vliv na snahy najít společnou řeč při usmiřování konfliktu, kde se politické rozpory a náboženské různice navzájem vyživují.

Odkazem povstání posílený nacionalismus vede na přelomu prvního a druhého desetiletí k anglo-irské válce, jejímž produktem je Svobodný irský stát na jihu a proanglickými autoritami prosazené Severní Irsko tvořené šesti z devíti hrabství historické provincie Ulster. O celý Ulster nejde proto, že političtí představitelé Unii nakloněných obyvatel chtějí zajistit „tradiční“ protestantskou dominanci v oblasti; bezpečná majorita by byla v případě připojení zbývajících hrabství, převážně katolických, ohrožena.²⁸

3.2 Pozice náboženských skupin v novodobém Severním Irsku

3.2.1 Protestantké církve

Protestantská scéna v Severním Irsku rozhodně není nějakou homogenní entitou; podíváme-li se na příklad do Belfastu, najdeme zde příslušníky Irské presbyteriánské církve a Irské anglikánské církve, metodisty a celou řadu menších protestantských církví, často evangelikálně zaměřených. Již osmnácté a devatenácté století ukazuje, že v mnohých případech jde často o takřka nesmiřitelné

---

²⁸ COOGAN, Tim P. *Ireland in the Twentieth Century*. Arrow Books, 2004. ISBN 0-09-941522-4, s. 108-112.

soupeře; osmnácté století přináší wesleyovskou vlnu kázání kladoucích důraz na konverzi jednotlivce. Presbyteriáni, baptisté a různé drobnější evangelikální církve ovlivněné v polovině devatenáctého století pod vlivem anglických a amerických fundamentalistických kazatelů posilují striktní důraz na Bibli coby absolutní autoritu a přísnou morálku, kritizující „panstvem“ vedené anglikány.²⁹ Antikatolicismus se stává jistým společným cílem jak v rámci „obecně“ protestantské společnosti, tak v rámci jednotlivých denominací, jejichž příslušníky tmelí více, než je rozděluje sociální stratifikace; například v Irské anglikánské církvi spojuje ekonomické elity, jež si cení preferenčního zacházení ze strany unijních úřadů i britských obchodních partnerů, s dělnickými vrstvami, které vzájemnou sociální pomoc spojují s bratrstvím v rámci „Oranžského řádu“, který si potvrzuje svoji nadřazenost připomínáním dávných „protestantských“ bojových vítězství.

Podobný sentiment panuje v oblasti i po rozdělení Irska, kdy je ještě více spojován s politickým důrazem na setrvání v Unii, užívaje hrozeb potlačení ekonomických i morálních výtoky sebevědomé protestantské společnosti „stádní katolickou lůzou“ i příkladů zrady původně protestantských „nacionalistů“, kteří se dali zlákat papeženstvím. Protestantské (a potažmo unionistické) jistoty má na politickém poli ochránit diskriminační zaměstnanecká politika i manipulace s volebními okrsky, jejichž hranice jsou dle náboženské příslušnosti obyvatel jednotlivých sousedství přeznačeny.³⁰

Dodnes důležitou postavou, která těsně spojila náboženskou činnost s politikou a která se ve druhé polovině dvacátého století stala synonymem pro konzervativismus, unionismus a křesťanský fundamentalismus, je Ian Paisley, snad jediný člověk, který v moderní Evropě stál jak u založení

---

²⁹ DOYLE, Mark. *Fighting like the Devil for the sake of God*. Manchester University Press, 2009. 296 s. ISBN 978-0-7190-7953-5, s. 19-36.

³⁰ Takzvaný „gerrymandering“ koncentruje většinu „nepohodlných“ do jednoho okrsku, kde naprosto jasně zvítězí jimi preferovaný kandidát, ve všech okolních okrscích je tím zajištěna mírná převaha „správných“ voličů, což zajistí disproporční počet zvolených zástupců té či oné strany. Konkrétně viz McKITTRICK, David, McVEA, David. *Making Sense of the Troubles : The Story of the Conflict in Northern Ireland*. New Amsterdam Books, 2002. ISBN 978-1-56131-070-8, s. 8-9, 12-13.

církve, tak u založení politické strany, kterýmžto záběrem si u některých komentátorů vysloužil přirovnání ke kardinálům Wolseymu a Richelieuovi³¹, jež by ho vzhledem k jeho extrémnímu antikatalicizmu pravděpodobně ani trochu nepotěšilo. Paisleyho „Svobodná presbyteriánská církev v Ulsteru“ (Free Presbyterian Church in Ulster, FPC)³² se hlásí k odkazu Johna Knoxe, zdůrazňuje, že Bible „pouze nezahrnuje“ Boží Slovo, ale je celá Božím Slovem, je výrazně kredobaptistická³³, drží se premilenialismu založeném na doslovném výkladu Zjevení 20,1-6³⁴ a staví se do role obránce „tradičních hodnot“ ve zhýralém moderním světě, což demonstruje kampaněmi proti homosexuálům³⁵ i protesty proti „nevhodné“ kulturní produkci včetně rockové hudby, příběhů Harryho Pottera a Pokémonů.³⁶ Paisley, propagátor politiky negativní stereotypizace katolíků coby opilců a gamblerů nezvládajících své početné rodiny³⁷, se staví „tolerantně“ vůči jiným protestantským církvím a možnosti spásy v jejich rámci, nechtěje všechny přesvědčit, se přidali k jeho FPC; doporučuje jim

---

³¹ BRUCE, Steve. *Paisley : Religion and Politics in Northern Ireland*. Oxford University Press, 2009. ISBN 978-0-19-956571-9, s. 1.

³² *The Oxford Companion to Irish History*. Oxford University Press, 1998. ISBN 0-19-211695-9, s. 207-208.

³³ BRUCE, Steve. *Paisley : Religion and Politics in Northern Ireland*. Oxford University Press, 2009. 299 s. ISBN 978-0-19-956571-9, s. 51.

³⁴ „¹Tu jsem viděl, jak s nebe sestupuje anděl, který má v ruce klíč od propasti a veliký řetěz. ²Zmocnil se draka, toho dávného hada, toho ďábla a satana, ³na tisíc let jej spoutal, uvrhl do propasti, uzamkl ji a zapečetil, aby již nemohl klamat národy, dokud se nedovrší těch tisíc let. Potom musí být ještě na krátký čas propuštěn. ⁴Viděl jsem trůny a na nich usedli ti, jimž byl svěřen soud. Spatřil jsem také ty, kdo byli s'tati pro svědectví Ježíšovo a pro slovo Boží, protože nepoklekli před dravou šelmou ani jejím obrazem a nepřijali její znamení na čelo ani na ruku. Nyní povstali k životu a ujali se vlády s Kristem na tisíc let. ⁵Ostatní mrtví však nepovstanou k životu, dokud se těch tisíc let nedovrší. ⁶To je první vzkříšení! Nad těmi druhá smrt nemá moci, nýbrž Bůh a Kristus je učiní svými kněžími a budou s ním kralovat po tisíc let.“

Bible : Písmo svaté Starého a Nového zákona : český ekumenický překlad. 1. vyd. Praha : Biblické dílo ekumenické rady církví v ČSR v ústředním církevním nakladatelství, 1979. 978 s.

Šelma je pro Paisleyho ztělesněním papeženství.

³⁵ „Save Ulster from Sodomy“, politicko-náboženská kampaň Iana Paisleyho započatá roku 1977, viz JORDAN, Richard L. *The Second Coming of Paisley : Militant Fundamentalism and Ulster Politics*. Syracuse University Press, 2013. ISBN 978-0-8156-3313-6, s. 249.

³⁶ BRUCE, Steve. *Paisley : Religion and Politics in Northern Ireland*. Oxford University Press, 2009. 299 s. ISBN 978-0-19-956571-9, s. 167.

³⁷ *Ibid.*, s. 45.

nicméně, jak by se měly „správněji“ a „protestantštěji“ chovat, kritizuje například členství Irské presbyteriánské církve ve Světové radě církví, již považuje za příliš liberální, či používání moderních překladů Bible a projevy ekumenického sblížení s katolickými věřícími.

Zásadní antikatolické postoje Paisley projevoval i jako zakladatel a představitel „Demokratické ulsterské strany“ (Democratic Unionist Party)³⁸, kdy kritizoval rozhodnutí belfastského magistrátu uctít památku zemřelého papeže Jana XXIII. spuštěním vlajky na půl žerdi, vyčítal severoirskému premiérovi Terenci O’Neillovi zdvořilá podání ruky jeptiškám³⁹ a jako poslanec Evropskému parlamentu při návštěvě Jana Pavla II. v této evropské instituci mával transparentem označujícím papeže za Antikrista a křikem tuto svou teorii ještě podporoval.⁴⁰

Ian Paisley, představitel relativně malé fundamentalistické církve, vzhledem k nejužšímu propojení náboženské ideologie s politickými cíli zahrnujícími konzervativní sociální politiku, setrvání v Unii a antisocialismus mccarthyovského typu⁴¹, patřil po mnoho desetiletí k postavám, které k utišení politického a náboženského sporu v Severním Irsku příliš nepřispívaly, až jako „první ministr“ Severního Irska, kterážto funkce byla vytvořena v rámci náročného mírového procesu vrcholícího na přelomu tisíciletí, zvolený v roce 2008, byl ochoten k užší spolupráci s představiteli katolických nacionalistů.

„Středové“ protestantské církve, především Irská anglikánská církev a Irská presbyteriánská církev, a jejich členové jsou obvykle spojovány s umírněným unionismem na politické rovině, menšina jejich příslušníků, zpravidla těch, kdo se vyznačují zájmem o sociální otázky, pak dává základ politickým stranám a občanským sdružením snažícím se prosazovat rovnost práv všech obyvatel Severního Irska bez ohledu na náboženské hnutí; typickým příkladem je snažení anglikánského

---

³⁸ *The Oxford Companion to Irish History*. Oxford University Press, 1998. ISBN 0-19-211695-9, s. 140.

³⁹ DILLON, Martin. *God and the Gun : The Church and Irish Terrorism*. Routledge, 1998. ISBN-0-415-92060-4, s. 181.

⁴⁰ Ulster Protestant Interrupts Pope, Yelling ‚Antichrist‘, <http://www.nytimes.com/1988/10/12/world/ulster-protestant-interrupts-pope-yelling-antichrist.html>, náhl. 2.6.2014.

⁴¹ Pozn. K Josephu McCarthymu chovali členové DUP reálné sympatie a nějakým zázrakem byli ochotni přehlédnout i to, že dotyčný byl katolík.

sociálního demokrata Ivana Coopera⁴², hlavního organizátora pochodu za lidská práva, jenž se sérií nešťastných událostí „zvrhl“ v nechvalně známou „Krvavou neděli“, o níž se ještě zmíníme.

Pokud jde o jejich vlastní vývoj, hlavní severoirské protestantské církve patří k mírně konzervativním členům Světové rady církví a postupně reagují na obdobné podněty jako jiné západní protestantské církve; stále živým tématem je například ordinace žen, kterou obě největší společenství „celkově“ přijala, ale která se stále ukazuje jako těžko přijatelná pro některé členské sbory, které za se v předchozích desetiletích profilyovaly jako společensky „tradicionalističtější“.⁴³

3.2.2 Římskokatolická církev

Podíváme-li se opět do Belfastu, základ novodobé situace můžeme pozorovat opět v polovině devatenáctého století; tehdy zde existuje drobná, zhruba stopadesátihlavá komunita bohatších katolíků, jež se snaží využít příležitosti k intelektuálně-společenské emancipaci, která se v době příznivější situace pro katolickou církev na britských ostrovech jeví jako možná. Jejich oči se upírají k semináři v Maynooth⁴⁴, nyní státně podporovaného, odkud by měla vzejít nová generace irských kněží. Belfast se svou antikatolicky smýšlející radnicí však není tehdy vyhodnocen zrovna jako místo vhodné pro rozšiřování katolického zázemí, a tak tamější katolíci nadále zůstávají z velké části odkázáni sami na sebe. Dělnické vrstvy katolického vyznání se sdružují do „Stužkové společnosti“ (The Ribbon Society)⁴⁵, která je, navzdory tomu, že se z venkova rozšířila i do městského prostředí, jakýmsi „pokračováním“ dřívějších „Defenders“ a přímým soupeřem Oranžského řádu. Není překvapivé, že mezi oběma dělnickými hnutími, jež do své rétoriky inkorporovala elementy odporu vůči

---

⁴² COOGAN, Tim P. *Ireland in the Twentieth Century*. Arrow Books, 2004. ISBN 0-09-941522-4, s. 489-490.

⁴³ Presbyterian Pulpit Wars, http://www.bbc.co.uk/blogs/legacy/ni/2008/01/presbyterian_pulpit_wars.html, náhl. 30.5.2014

⁴⁴ Pozn. Kde se dodnes mimo semináře nachází i sídlo Irské biskupské konference.

⁴⁵ *The Oxford Companion to Irish History*. Oxford University Press, 1998. ISBN 0-19-211695-9, s. 486.

náboženskému přesvědčení druhé strany spojené s ideami vlastní nadřazenosti, dochází k řadě projevů nesnášenlivosti, která přerůstá až v násilí – to je předobrazem novodobých Troubles.⁴⁶

Doba rozdělení ostrova je charakteristická tím, že oficiálním postojem vrchních katolických představitelů v Irsku je podpora nenásilného, parlamentního nacionalismu a následně Svobodného irského státu. Navzdory formálnímu vyslovení podpory katolickému obyvatelstvu Severního Irsku se po odtržení šesti ulsterských hrabství irští biskupové vyznačují tím, že odsuzují teroristickou politiku snažící se „dobyť Sever“ a připojit ho k samosprávnému a později nezávislému jihu ostrova. Špičky církevní hierarchie, ač doporučují zaměření se na pomoc při mírotvorném procesu⁴⁷, ale nezabrání jednotlivým kněžím⁴⁸, aby podporovali republikanismus a případně se stávali i členy Irské republikánské armády.

Šedesátá léta přinášejí jednak Druhý vatikánský koncil s liturgickou reformou a naznačením, byť na „oficiální úrovni“ opět brzy usnuvší, možnosti ekumenického dialogu, jednak liberalizační hnutí spojené s otázkou lidských práv, jež prošlo celým západním světem. Pro severoirské katolíky je inspirujícím hnutím Martina Luthera Kinga bojující za práva marginalizované skupiny obyvatelstva a nepochybně také prezidentství Johna Fitzgeralda Kennedyho; skutečnost, že je v USA coby zemi, kde je tradičním společenským vůdcem „WASP“, bílý protestant anglosaského původu, zvolen do nejvyššího úřadu katolík irského původu, hrála v moderní společnosti, kde takřka o každém kroku známé osobnosti informovala média, nemalý význam. Demonstrace kingovského typu se stávají běžnými, což vyvolává násilné reakce ze strany radikálů spojovaných s unionistickými a protestantskými kruhy. Extremisticky naladění příslušníci katolické a nacionalistické strany na sebe nedají dlouho čekat a přichází doba vytváření nových frakcí organizací teroristického charakteru.

---

⁴⁶ DOYLE, Mark. *Fighting like the Devil for the sake of God*. Manchester University Press, 2009. ISBN 978-0-7190-7953-5, s. 48-70.

⁴⁷ GARRIGAN, Siobhán. *The Real Peace Process : Worship, Politics and the End of Sectarianism*. Equinox Publishing Ltd., 2010. ISBN 978-1-84553-694-7, s. 187-188.

⁴⁸ Pozn. Z jižní a (častěji) severní části ostrova. DILLON, Martin. *God and the Gun : The Church and Irish Terrorism*. Routledge, 1998. 244 s. ISBN-0-415-92060-4, s. 216.

Situaci mezi nepřátelými stranami má vyřešit „neutrální“ hráč v podobě britské armády; jakkoli to tak vzhledem k pozdějším zkušenostem nemusí vypadat, katolická strana nejprve její příchod vítala, což se ale radikálně změnilo po „Krvavé neděli“, k níž došlo v druhém největším severoirském městě Londonderry dne 30. lednu 1972⁴⁹. Ve zmatku, který vznikl během pochodu za lidská práva, jehož se účastnila i poněkud divoká mládež, rozpoutala armádní jednotka, která měla zajišťovat bezpečnost akce, střelbu do demonstrantů, z nichž třináct zemřelo. I při této akci si svět všiml církevního představitele; obraz otce Edwarda Dalyho snažícího se zastavit boj, aby mohl během násilností pomazat umírajícího, zvěčnila i jedna z písní pojednávajících o masakru, „Sunday, Bloody Sunday“⁵⁰. Tento duchovní, později biskup, představitel liberálního katolického proudu, který vešel ve známost i svými doporučeními v oblasti přehodnocení přístupu ke kněžskému celibátu, se následně snaží prezentovat severoirské násilnosti tak, aby bylo patrné, že nejde o primárně náboženský spor, ale o politický boj, jenž pouze užívá náboženských rúzníc, respektive simplifikovaného a stereotypního přístupu k nim, coby „munice navíc“.

I na katolickém poli, vyjadřuje-li se k severoirské problematice, se najde celá řada rozporů a problémů; patří k nim například kontroverze týkající se otázky, jestli úmrtí republikánských vězňů během jejich protestních hladovek mají být odsouzena coby sebevraždy, nebo nikoli. Problematický je i vztah katolictví a některých nacionalistických politických uskupení, jež se profilují jako socialistická či komunistická, příklady diametrálně odlišného postoje jednotlivých duchovních vůči teroristickým organizacím, s nimiž někteří, například známý otec Alec Reid⁵¹, pomáhali vyjednávat, jiní jim vyjadřovali sympatie a další s nimi nedoporučovali vůbec diskutovat. I na severoirskou situaci měl také dopad skandál irské katolické církve spočívající v rozkrývání skrytého zneužívání dětí či krutého zacházení s „padlými ženami“ v klášterních azylových domech.

---

⁴⁹ COOGAN, Tim P. *Ireland in the Twentieth Century*. Arrow Books, 2004. ISBN 0-09-941522-4, s. 559-562.

⁵⁰ The Wolfe Tones: Sunday Bloody Sunday Lyrics, <https://www.youtube.com/watch?v=CKJ6fctzOYc>, náhl. 30.5.2014.

⁵¹ COOGAN, Tim P. *Ireland in the Twentieth Century*. Arrow Books, 2004. ISBN 0-09-941522-4, s. 652-655.

K zajímavým úvahám o postojích katolické církve k irskému, respektive severoirskému politickému problému může vést onen fenomén duchovní správy, kdy hranice arcidiecézí a diecézí nerespektují hranici politickou, to jest onu mezi Republikou a Severním Irskem. Ne že by teritoriální vymezení církevní správy muselo vždy nutně kopírovat hranice pouhé administrativy nějaké země, ale pokud jde o linie vymežující suverénní státy, existuje v katolické církvi (zvláště pak dominující partikulární církvi západního ritu) jasná tendence k tomu, aby církevní provincie buď cele ležely na území jednoho státu (a zde jich bylo třeba i více), nebo zahrnovaly území více svrchovaných zemí, ale jen velmi výjimečně dnes existuje situace - jako je tomu právě na irském ostrově - aby pod správou jedné biskupské konference bylo celé teritorium jednoho státu a zároveň pouhá část jiného. Nicméně právě zde má Irská katolická biskupská konference pod svou kontrolou jak území Irské republiky, tak onu část Spojeného království, jež leží na ostrově svatopatrikovské tradice.⁵²

Prakticky obdobná až identická (ostatně společnými kořeny odůvodnitelná) je situace z pohledu anglikánského společenství - rovněž Church of Ireland vztahuje svou působnost na celé Irsko, a opět tak překračuje hranice Spojeného království, v jehož rámci - obdobně jako v případě katolické správy, byť samozřejmě i s jistými rozdíly - existuje vlastní členění, opírající se primárně o strukturu jednotlivých zemí dominantního britského ostrova.⁵³

3.2.3 Katolicko-protestantský spor?

3.2.3.1 *Násilí, nesnášenlivost a nedůvěra*

Dá se říci, že tento spor probíhal či probíhá na několika rovinách; mediálně nejnapadnější je nepochybně ten, který přímo spojuje náboženskou rétoriku s násilnými činy. Novodobá verze „Ulsterských dobrovolníků“ (Ulster Volunteer Force, UVF), paramilitární organizace posilující ego unionismu teroristickými činy vůči republikánům a nebo katolíkům, legitimizovala své činy sloganem

---

⁵² Catholic Dioceses in Ireland, <http://www.gcatholic.org/dioceses/country/IE-type.htm#metr>, náhl. 25.5.2014.

⁵³ ACIS – Anglican Communion Information Service, <http://www.anglicancommunion.org/resources/acis/index.cfm>, náhl. 25.5.2014.

„Za Boha a Ulster“ (For God and for Ulster)⁵⁴. U akcí různých republikánských teroristických frakcí se s hesly tohoto typu setkáváme sice v menší míře, ale známý je jejich důraz na svátostné úkony, kvůli nimž často volají kněze ke svým raněným bojovníkům i zajatcům, které se chystají popravit, chtějíce jim dát možnost k obrácení se.⁵⁵

Sama jistota, že „Bůh je na naší straně, nikoli na jejich“, by ale nebyla k ničemu, neexistovaly by silná dělicí čára mezi „my“ a „oni“, která je v jednotlivých společenstvích obtahována v „neškodných“ počinech každodenního života. Nejsnadnější způsob podpory ideového oddělení představuje život v segregovaných susedstvích, který je pro život v Severním Irsku velmi charakteristický; v případě, že se lidé setkávají především v rámci „své“ komunity roste nedůvěra vůči „těm druhým“, která více než z bezprostředního nebezpečí pramení z neznalosti; říct si, že v katolických kostelích se dějí podivné rituály, které vyznávají ti, kdo si přejí uvrhnout celou zemi do područí vlády papeže, kterého místo Boha uznávají za nejvyšší autoritu, je velmi snadné, stejně jako prohlásit, že pečlivě volenými biblickými citáty se dá legitimizovat oportunismus, jenž má pro společenství zajistit ekonomicky co nejvýhodnější vztah s Británií.

3.2.3.2 Příspěvek lidové kultury k nesnášenlivosti

3.2.3.2.1 Vlajky a grafiti

Názor, že „víme, co druhá strana chce – a to je povyšovat se nad nás“, v jednotlivých komunitách nadále potvrzuje jejich historická paměť, která je zvláště v severoirské oblasti demonstrována dvěma zajímavými, specifickými způsoby; jedním je úprava vzhledu jednotlivých čtvrtí, druhým charakteristická hudba. Obytné čtvrti měst i velká část venkova se v Severním Irsku vyznačují tím, že člověk na první pohled pozná, kam přišel; v nacionalistických oblastech vlají irské vlaječky a na zdech jsou k vidění grafiti zpodobňující bojovníky za irskou svobodu, světce, papeže i

---

⁵⁴ McKAY, Susan. *Northern Protestants – an unsettled people*. Blackstaff Press, 2005. ISBN 978-0-85640-771-0, s. 2-4, 41-42, 56-57.

⁵⁵ DALY, Edward. *Mister, Are You a Priest? : Jottings by Bishop Edward Daly*. Four Courts Press, 2000. ISBN 1-85182-591-6, s. 97-100.

členy extremistických organizací, již se stali novodobými „mučedníky“. Druhá strana hrdě vyvěšuje „Union Jack“ a maluje slogany „Za Boha a Ulster“, členy britské královské rodiny či klíčové postavy severoirské unionistické politiky dvacátého století. Vstup do „opačné“ čtvrti s sebou nese příchut' nejistoty a nebezpečí, minimálně ještě nedávno⁵⁶ mezi dvěma tradičně „nejagresivnějšími“ katolickými a protestantskými dělnickými sousedstvími v Belfastu, Falls Road a Shankill Road, existovala zeď s bránou, kterou dávala radnice na víkend zavřít s tím, že tak zabrání zbytečným násilnostem „z nudy“ v době, kdy mají lidé více volného času; budou-li muset celou zeď několikakilometrovou oklikou obejít, spouště z nich se nebude chtít tak učinit a najdou si raději méně „náročnou“ zábavu. Příklad je to svérázný, ale stojí za to ho uvést; vypovídá totiž o tom, že i tam, kde neexistuje bezprostřední totální válka, v níž jde o všechno a žádné oběti nejsou dost velké, může přetrvávat „nízkointenzivní“ vendeta, která se při tak prosté příležitosti, jako je nuda, táhne dál a dál.

3.2.3.2.2 Hudba

Co může přispět k tomu, že v případě nedostatku lepších nápadů se jeví rvačka s druhou stranou jako docela dobrý nápad, který si útočník legitimizuje jako obranu tradic a víry, je fenomén subžánru lidové hudby, která je díky své nekomplikovanosti hratelná a zpívatelná v každém restauračním zařízení; nacionalistická tradice tady svým původem vychází především z tradičních irských balad a unionistická z pochodových písní Oranžského řádu, obě skupiny pak bohatě užívají náboženských obrazů.

Nacionalisté si stále připomínají povstání z roku 1798, a i když disponují i písněmi zdůrazňujícími, že šlo o pokus o emancipaci Irska pro všechny jeho obyvatele, který byl do značné míry veden protestanty, jako je „The Protestant Men“⁵⁷ vyzdvihující zásluhy anglikánských a presbyteriánských vůdců, výrazný vliv mají texty typu: „*God grant you glory, brave Father Murphy, And open Heaven to all your men, The cause that called you may call tomorrow In another fight for*

---

⁵⁶ Vlastní návštěva Belfastu a dalších míst v hrabstvích Down a Antrim v létě 2007.

⁵⁷ The Wolfe Tones: The Protestant Men, <http://en.musicplayon.com/Wolfe-Tones-The-Protestant-Men-lyrics-5919463.html>, náhl. 2.6.2014.

the Green again,⁵⁸ které připomínají katolické vůdce a boj za „zelenou“, která na irské vlajce znázorňuje katolíky. Sám název jedné z dalších písní, „Green, White and Gold“⁵⁹ coby popisu irské národní vlajky se pak dá vykládat jako snaha vyhnout se „protestantské oranžové“. Dramatické podání situace potlačování katolické tradice může snadno povzbudit zpěv textu: „*The dreaded foes the hated yeos*⁶⁰ *have guns with every word, And who are should call in peace and bless these fearless men, When they kept the faith for Patrick sake by the mass rock in the glen,*“⁶¹ jenž ilustruje nebezpečí tajného vysluhování mši na mušce metaforických či faktických pušek britské autority. Přihodíme-li k tomu třeba jednu z „oslav hrdinství“ a „hudebních přímluv“ za duše padlých členů IRA spojenou nádvkem s jasným označením nepřátel (severoírská policie), píseň „Sean South of Garryowen“, která se často hraje třeba i na fotbalových zápasech a v níž se mimo jiné zpívá: „*May God reward those gallant men, may Heaven be their home. 'Twas in Brookeborough town where they got shot down, In a cabin they lay cold, Well, they never feared the RUC, nor the B-Men on patrol, O'Hanlon from the border, Sean South from Garryowen,*“⁶² není přespříliš obtížné představit si po tom všem jak obecné stupňování nedůvěry vůči unionistům a protestantům, tak konkrétní rvačku, u jejíhož základu tak de facto stojí směs politické a náboženské nesnášlivosti.

Unionistická strana pak může začít s připomínkou šerp Oranžského řádu a tradice otců v písni „Sash My Father Wore“⁶³, dále připojit základy „Abecedy oranžistů“ (The Orange ABC):

*„I is for the Israelites that crossed over Jordan's streams, and
J stands for Joshua, our guide he still remains;*

---

⁵⁸ Patrick Joseph McCall: Boolavogue, [http://en.wikipedia.org/wiki/Boolavogue_\(song\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Boolavogue_(song)), náhl. 2.6.2014.

⁵⁹ Teresa Brayton: Green, White and Gold, <http://celtic-lyrics.com/lyrics/224.html>, náhl. 2.6.2014.

⁶⁰ Yeos či yeaomanry – britská domobrana vojenského charakteru pozdně feudálního období.

⁶¹ Felix Kearney: The Mass Rock in the Glen, <http://www.itma.ie/inishowen/video/mass-rock-in-the-glen-song-annie-hirrell-singing-in-english>, náhl. 2.6.2014.

⁶² The Wolfe Tones' version: Sean South of Garryowen, <http://dahawkeyecaller.tumblr.com/post/12402308576>, náhl. 2.6.2014.

⁶³ The Sash My Father Wore, http://en.wikipedia.org/wiki/The_Sash, náhl. 3.6.2014.

*K for Knox, Scotch Reformer, who for the truth did stand,
L stands for Luther, his doctrines we'll commend.*⁶⁴

Připojí-li některou z písní, jež popisuje hrdinství původních „Ulsterských dobrovolníků“ vykonaná ve jménu „Boha a Ulsteru“ pro širší britskou vlast na bojištích první světové války, a novodobé „Orangemen of Crossmaglen“⁶⁵, jeden z nejsilnějších sektářských songů, který jasně ukazuje nepřátele slovy:

*„The IRA in Crossmaglen,
Who've killed and maimed the Protestants at home,
And tried to spread their genocide,
Will have to find their sanctuary in Rome,“*⁶⁶

cesta k politickému i náboženskému smíření se opět jeví minimálně jako velmi nesnadná.

Z psychologického hlediska je píseň obecně vhodným nástrojem propagandy, neboť melodie spolu s rýmem pomáhá k zapamatování zprávy, již chce předat; (severo)irská společnost tohoto fenoménu využívá vpravdě bohatě, zaměřujíc se na utvrzování pozitivních a negativních stereotypů o „nás“ a „nich“ a připomínání historických křivd.⁶⁷

---

⁶⁴ The Orange ABC, <http://www.musicanet.org/robokopp/eire/orangabc.htm>, náhl. 1.6.2014.

⁶⁵ Orangemen of Crossmaglen, <https://www.youtube.com/watch?v=GHCacuqUEcA>, náhl. 1.6.2014.

⁶⁶ Tato píseň je svým způsobem mimořádně obskurní, jedná se o protestantskými radikály „odcizenou“ původní píseň „The Fighting Men of Crossmaglen“, jež naopak vyzdvihává schopnosti Prozatimní IRA, která je s Crossmaglenem, městečkem na jihu hrabství Armagh, často spjata, neb v těchto končinách tato organizace měla významnou základnu. Crossmaglen disponuje z demografického hlediska devětadevadesátiprocentním počtem katolického obyvatelstva a pravděpodobnost existence lóže Oranžského řádu v této oblasti se zdá naprosto nepravděpodobnou, natož pak existence unionistických paramilitárních sil. Autorka práce, nejsouc s to na toto téma nic bližšího objevit, se domnívá, že napsání „Orangemen of Crossmaglen“ je tedy opravdu typickým příkladem zlomyslné provokace, která se ani nesnaží upravovat k obrazu svému nějaká počáteční „fakta“, ale jde jí jen o to přilít příslovečného oleje do ohně.

⁶⁷ Podobný názor zastává i E. Daly, DALY, Edward. *Mister, Are You a Priest? : Jottings by Bishop Edward Daly*. Four Courts Press, 2000. ISBN 1-85182-591-6, s. 68.

3.3 Nesnášenlivost v Severním Irsku a paralely jinde

3.3.1 Náboženská nesnášenlivost s nenáboženskou „oblohou“ – nebo naopak?

Nejpodstatnějším faktorem, který si při uvažování o jakémkoli uvažování o náboženské nesnášenlivosti kdekoli na světě musíme uvědomovat, je skutečnost, že se nejedná o boj „čisté“ věrouky kdesi ve vakuu; společenské vazby na úrovni dílčích komunit i větších celků vždycky hrají nemalou roli. V případě sporu v Severním Irsku se musíme v hledání kořenu problémů podívat, jak jsme si už ukázali, hlouběji do historie. Vzhledem k tomu, že se jedná o „intrařesťanský“, leč „interdenominační“ spor, na jehož počátku nestála „vnitroirská“ touha po reformaci, která by konfesně rozdělila společnost „zevnitř“, jako tomu bylo například v případě lutherské reformace, ale o záležitost snahy prudce a násilně změnit pořádky za účelem vytvoření a posílení loajality k panovníkovi, jehož společnost vnímala jako „cizího uzurpátora“, nepramení původ sporu ani tak z věroučných rozdílů, které se nicméně zvláště pod vlivem evangelikálních hnutí posilovaly, jako spíše z příčin politicko-sociálních. Navzdory tomu, že obvyklá mediální prezentace tedy hovoří o sektářském ideologickém boji katolíků s protestanty, což bývá ve výsledku prezentováno jako „selhání“ či minimálně „stinná stránka“ křesťanství coby náboženství stavícího na víře v odpuštění a spásu skrze Krista, není dobré se na tento problém touto optikou dívat, protože tak by nebyla zohledněna celá staletí komplikovaného sociálně-politického vývoje oblasti, který do přetrvávající, reálně multilaterální nesnášenlivosti vyústil.

3.3.2 Politicko-náboženské spory se změnami preferencí v českých zemích

Jedním ze zajímavých fenoménů problematiky spojení náboženských a politických preferencí v irské oblasti jsme se již zabývali; šlo o snahy převážně protestantských kruhů o politickou emancipaci země, což bylo něco, co se o několik generací později ukázalo být doménou „pravých irských katolíků“, kterýžto obraz je tím, jenž je většinou, ač mylně, považován za charakteristický pro celou dobu trvání anglo-irských sporů. Zdá-li se nám toto obrácení karty neobvyklým a našemu prostředí vzdáleným počinem, znamená to, že se příliš nedíváme do vlastních dějin, neboť právě v česko-slovenském prostředí nalezneme velmi zajímavou paralelu; můžeme na to poukázat v souvislosti s úvahami, které vedl v polovině 19. stol. Karel Havlíček Borovský, který patřil k oněm

českým intelektuálům, již ironizovali emancipaci slovenského národního hnutí od společného úsilí česko-slovenského.

Na tomto procesu, k němuž se může hlásit tradice obou středoevropských národních komunit, se zprvu výrazně podíleli lidé jako Jan Kollár (či, chceme-li, ve slovenské variantě jména, Ján Kollár) či Pavel Josef Šafařík (neboli Pavol Jozef Šafárik - opravdu jen mimochodem, onen dubletní charakter podoby křestního jména i příjmení, v současném evropském kontextu, zvláště na Západě dosti vzácný, asi nemůže studentům irské problematiky nepřipomínat obdobný onomastický fenomén ve vlasteneckých kruzích Irska). Tito lidé, v obou případech luteránští protestanti, publikovali své pestré vlastenecky orientované dílo vesměs v češtině - pokud ovšem nedávali právě přednost německému jazyku coby šířeji akceptovatelnému prostředku vědecké a filozofické komunikace. Snad jen dodejme, že se v jejich dílech objevovaly tu a tam určité slovakismy.

Za těchto okolností augsburská konfese, či přímo duchovní dráha v jejím rámci, typická pro přední slovenské patrioty, v českém prostředí patrně příliš nevalila. Tam, kde by dejme tomu o století dříve byly zásadní rozpory ohledně konkrétního vyznání, zaujal pozici „prubířského kamene“ nacionalismus. Ovšemže to neplatilo bezvýhradně, ale uvědomme si třeba skutečnost, že první polovina 19. století byla dobou projektů jako takzvaná Svatá aliance a představitelé aristokracie katolické, protestantské i pravoslavné se nyní vymezovali primárně proti nepřítelům s nálepkami „rebel“, „uzurpátor“ či revolucionář, spíše než vůči svým protějškům jiné konfese.

Nebylo tedy třeba hledat problém v tom, že zase většina prominentních vlastenců z oné západnější, české větve předpokládaného společného národního kmene pocházela spíše z kruhů katolických - samozřejmě s některými naprosto nepřehlédnutelnými výjimkami, jako byl František Palacký. V prostředí německém, jež pro zdejší patrioty představovalo nenáviděný, a zároveň tak obdivovaný vzor, bylo přece samozřejmé, že se na národním díle podílejí tvůrci obou základních západních konfesí.

Ale pak to přišlo - stále širší komunita slovenských intelektuálů počala toužit po vlastní národní identitě a vůči českému prostředí již nechtěli cítit nic více nežli přátelství a ducha spolupráce.

Což zjevně nemohlo zůstat bez reakce, a najednou je zde situace, kdy katolík Havlíček - velmi vzpurný, neuctivý, pochybující, ale přece katolík - se obouvá do soudobých slovenských vlastenců Štúra a Hurbana, opět protestantů, odsuzuje jejich separatismus, ale zároveň ve vlivné debatě argumentuje, že mezi charakteristiku národa náleží mimo mnohé další i náboženství a naznačuje tak minimálně mezi řádky, že přinejmenším ona menšinová, ale velice vlivná protestantská komunita mezi Slováky snad - ke své škodě - k převážně katolickým Čechům vsutku nepatří. Nechtěl-li to tak „na plná ústa“ říci sám Havlíček, interpretovali to tímto způsobem přinejmenším jeho polemikové, zejména konzervativní publicista Jakub Malý.⁶⁸

Výsledkem je - v této době - protiklad převážně katolictvím ovlivněných Čechů, jakkoli se sekularizujících a postupně znovuobjevujících složité dědictví vlastní reformace, na straně jedné, a Slováků - sice demograficky rovněž katolických, ale v této době výrazně směřovaných svou agilní a národně-separatistickou protestantskou menšinou na straně druhé. Tedy, pokud stereotyp představující politické vůdce obou etnik, obrazně řečeno, „ohlodáme na kost“, stojí proti sobě katolický Čech a protestantský Slovák. Je možno argumentovat, že Havlíčkovou původní motivací pro zdůraznění náboženského kulturního aspektu byla snaha zpochybnit národní jednotu západních Čechů s pravoslavnými Rusy - nicméně, jak uvádí ve své studii o diskutovaném slavném novináři poloviny 19. století Bohumil Doležal, protestantismus byl byť i velmi vzpurnému katolíku Havlíčkovi cizí.⁶⁹

A jaká byla situace jen o málo více než půl století později - Češi, usilující opět o potvrzení národní jednoty se Slováky v podobě „národa československého“ jsou, jak měl dovést „spor o smysl českých dějin“, národem husitů, etnikem zdůrazňujícím „společensky pokrokový“ charakter reformace, oplakávajícím tragédii Bílé hory - a proti nim stojí jistí opozičně smýšlející Slováci, opět se bouřící proti představě identity se svými západními sousedy, vidění tak nyní coby politický tábor katolický „klerikální“, národ lidí jako Andrej Hlinka a další představitelé jeho Lidové strany.

---

⁶⁸ DOLEŽAL, Bohumil. *Karel Havlíček : Portrét novináře*, Argo, Praha 2013. ISBN 978-80-257-0967-2, s. 45-51.

⁶⁹ Ibid, s. 99.

Je možná dosti charakteristické, že katolická tradice u Slováků byla do revoluce roku 1989, ba prakticky do rozpadu společného státu chápána nejen komunistickými představiteli, ale patrně i velkou částí české veřejnosti obecně jako tak nežádoucí, že Československo, mnohdy jindy až přímočaře nacionalisticky zdůrazňující své velikány, téměř nepřipomínalo jména některých významných osobností světové vědy a techniky jako například Jozef Murgaš či Maxmilián Hell - mužů, kteří se „prohřešili“ tím, že kromě jiného byli také římskokatolickými duchovními. Vůbec se zdá, že bylo jaksi přijatelnější vykreslit obraz Slovenska coby země, jež je ze zaostalého, primitivně zemědělského a klerikálního "snu" probouzena teprve „moderním“ společenstvím s „pokrokovějšími“ Čechy. Ostatně, v českém prostředí není příliš známo ani jméno jazykovědce Martina Hattaly, rovněž katolického duchovního, který de facto - ve Štúrově stínu - odvedl na kodifikaci spisovné slovenštiny onu méně nápadnou „technickou“ lingvistickou práci.⁷⁰

V každém případě, paralela mezi Irskem a Anglií na straně jedné a Slovenskem a českým prostředím na straně druhé je nasnadě - vidíme zde pootočení o 180° na konfesijní ose, přinejmenším z hlediska převažující identity národních politických vůdců.

Pokud tuto paralelu přijmeme, stojí za zmínku ještě úvahy jedné české osobnosti, významného anglisty a veřejného intelektuála Viléma Mathesia, který spatřoval obdobu mezi strukturou někdejších československých a ostrovních zemí - Čechy, to jest z jeho pohledu jakási Anglie, těm je kulturně rázovitým doplňkem Morava, suplující středoevropské Skotsko, československé Slezsko je - zřejmě vzhledem ke specifitě tradičního hospodářství i z jiných důvodů takovým „naším Walesem“, a už nás asi nepřekvapí, že národně silně, někdy přímo divoce se vymezující Slovensko bylo v rámci masarykovské a postmasarykovské republiky jakýmsi Irskem.⁷¹

I tato malá úvaha, týkající se vztahu irské národní a náboženské identity, může být zajímavým příspěvkem do debaty na toto zajímavé, byť dnes polozapomenuté téma.

---

⁷⁰ KOVÁČ, Dušan. *Dějiny Slovenska*. Nakladatelství Lidové noviny, 1998. ISBN 80-7106-268-5, s. 125.

⁷¹ MORGAN, Kenneth O. a kol. *Dějiny Británie*. Nakladatelství Lidové noviny, 1999. ISBN 80-7106-347-9, s. 532.

3.4 Hledání společné politické a náboženské řeči v Severním Irsku

Přestože se z politického hlediska považuje za úspěch, že roky neúspěšných pokusů přivést k jednacímu stolu zástupce majoritních a dříve zcela nesmiřitelných politických uskupení, jež měla podporu teroristických skupin z příslušných částí názorového spektra, Gerryho Adamse a Martina McGuinnessa, katolické představitele silně nacionalistické Sinn Féin, a Iana Paisleyho, „svobodného presbyteriána“ a dlouholetého vůdce dříve zmíněné unionistické DUP, vyústily s vytvořením Severoirského shromáždění a dalších samosprávných institucí v zatím poměrně fungující systém sdílení moci, z hlediska rozdělení společnosti problém stále přetrvává, neboť má-li být vždy jeden z dvojice nejvyšších představitelů nacionalista a katolík, zatímco druhý unionista a protestant, znamená to neexistenci „reálného sjednocení“ na „nejzákladnější“ úrovni.⁷²

Stejně tak i církevní prostředí, které hrálo nemalou roli i v primárně „politickém“ jednacím procesu, kterému se snažily napomáhat i evropské instituce, když například roku 1988 uspořádaly v Duisburgu setkání představitelů irských církví a zainteresovaných politických stran s mediátory z německých církví⁷³, zůstává na úrovni „každodenního setkávání“ z převážné míry separováno; první skutečná ekumenická bohoslužba v Belfastu se za účasti anglikánských a katolických představitelů uskutečnila „již“ na podzim 1968 v rámci dobového zvýšeného zájmu o spolupráci a všeobecná lidská práva, nicméně pozdější události spojené s násilím sedmdesátých let zasely ve většinové společnosti vedle existujícího nízkého zájmu „o druhou stranu“ ještě strach se o to vůbec zajímat.

Vedení „mainlineových“ protestantských církví v Severním Irsku a katolictví představitelé sice v dnešní době kladou velký důraz na myšlenku odpuštění křivd, citující příslušné novozákonní pasáže,

---

⁷² BREWER, John D., HIGGINS, Gareth I., TEENEY, Francis. *Religion, Civil Society, And Peace in Northern Ireland*. Oxford University Press, 2013. ISBN 978-0-19-870207-8, s. 171-174.

⁷³ RUANE, Joseph, Todd, Jennifer. *After the Good Friday Agreement : Analysing Political Change in Northern Ireland*. University College Dublin Press, 1999. ISBN 1-900621-26-6, s. 84-86.

zvláště „Milujte se navzájem bratrskou láskou, v úctě dávejte přednost jeden druhému,“ (Ř 12,10)⁷⁴ nebo Ježíšovo zdůraznění, že odpouštět se musí kontinuálně, nikoli „jenom“ sedmkrát, ale až sedmdesátkrát sedmkrát (Mt 18,21-22)⁷⁵, nicméně jako nutný základ reálného smířování se jeví komunikace na běžné úrovni, jež by mohla vést k tomu, že si katolická a protestantská strana sice budou vědomy toho, že mají některé věroučné různice, ale že existují úkony, které spolu mohou sdílet – například společná modlitba. Kontakt „každodenního“ charakteru a skutečný zájem o to si uvědomit, v co příslušníci druhé komunity opravdu věří, je nezbytnou predispozicí pro rozbití simplifikujících mýtů týkajících se „druhé strany“, například představy, že „pro katolíka není finální autoritou Bůh, ale papež“.

Doktorka Siobhán Garriganová z dublinské Trinity College ve své knize „The Real Peace Process“ například uvádí, že ona sama se v mládí blíže setkala pouze se dvěma protestantskými rodinami a že obdobná, ne-li ještě menší, „zkušenost“ s „druhou stranou“ je běžným fenoménem.⁷⁶ Za vhodný počátek cesty ke smíření tak můžeme považovat podporu ekumenických setkávání místních komunit různých tradic, čemuž může „shora“ napomoci například podpora ze strany čelních církevních představitelů v otázce společného přijímání eucharistie – ač bývá tato praxe například ve smíšených rodinách tolerována, oficiální učení Římskokatolické církve ji stále nepřipouští; v irském kontextu se stala ze strany biskupů terčem kritiky třeba prezidentka Irské republiky Mary McAleesová, když se v roce 1997 zúčastnila přijímání v kostele Irské anglikánské církve.⁷⁷ Podobný přístup napomáhá k rozšíření pomyslných nůžek mezi „námi“ a „jimi“ a například v případě Severního Irska „napomáhá“ k rozdělení společnosti. Pro jednotlivé farnosti a sbory je výzvou do budoucna

---

⁷⁴ Bible : Písmo svaté Starého a Nového zákona : český ekumenický překlad. 1. vyd. Praha : Biblické dílo ekumenické rady církví v ČSR v ústředním církevním nakladatelství, 1979. 978 s.

⁷⁵ KINAHAN, Timothy. *Forgiving as Command and Process: The Problem of Destiation over Journey. Forgiving and Remembering in Northern Ireland : Approaches to Conflict Resolution*. Continuum International Publishing Company, 2011. ISBN 978-1-4411-9547-0, s. 76-80.

⁷⁶ GARRIGAN, Siobhán. *The Real Peace Process : Worship, Politics and the End of Sectarianism*. Equinox Publishing Ltd., 2010. ISBN 978-1-84553-694-7, s. 195-196.

⁷⁷ Faith: Catholics angered by Irish president taking Protestant communion, <http://www.independent.co.uk/news/faith-catholics-angered-by-irish-president-taking-protestant-communion-1290292.html>, náhl. 22.5.2014.

ochota demytizovat druhou stranu tím, že si troufnou k vzájemným návštěvám a bohoslužbám, pro špičky současné katolické církve je výzvou formování vstřícnější ekumenické „politiky“ vůči jiným křesťanům a zamyšlení se nad rozšířením pole možností toho, co všechno s nimi budou chtít sdílet.

4. Závěr

Zamyslíme-li se nad severoirským konfliktem hlouběji, zjistíme, že nejde o nesnášenlivost, jež by pramenila z hlubokého věroučného rozporu, který v nějakém momentě dříve integrální společnost „zevnitř“ rozvrátil; jde naopak o fenomén zapříčiněný zvnějšku vnuceným rozbořením společenských pořádků, který rozpoutal počáteční odpor a nedůvěru k anglickou korunou v Irsku „vysazené“ komunitě, jež se, ač nebyla domácí, měla stát na ostrově vládnoucí elitou a jejíž vlastní loajalita k panovníkovi měla být utužena příslušností ke státní církvi, která se stala symbolickou prodlouženou rukou útlaku. Zajímavé a do jisté míry stereotypy bořící je to, že v době, kdy se tyto „loajální“ elity dostaly do pozice, kdy se cítily kulturně vyspělými a ekonomicky silnými, existovala zde možnost, že se po americkém vzoru stanou základními kameny při stavbě nového, samostatného Irsku – v případě, že by jejich snažení uspělo, spojení protestantismu s politickým útlakem Británie by v irských očích pravděpodobně zaniklo, severoirský problém by neexistoval a tato práce by neměla důvod vzniknout. Neúspěch protestantskými kruhy vedené emancipace a následný relativní úspěch na straně katolicky orientovaných bojovníků za osamostatnění však pomohl k posílení stereotypu „správného“ katolického nacionalisty, vůči němuž se s novou energií musel vymezit (především) severoirský protestant, jenž se obával ztráty statutu zvýhodněné skupiny obyvatelstva.

Uvědomění si tohoto je naprosto klíčovým bodem pro překonání náboženských projevů „celkové“ nesnášenlivosti a nedůvěry, jež stále panuje v Severním Irsku; skutečnost, že bylo negativní vymezení se vůči druhé náboženské straně užito jako jistá zbraň proti politické diferenciaci ekonomicko-sociálně rozdělených komunit (ve smyslu, že například silně antikatolická rétorika drží pohromadě protestantské průmyslníky i dělníky, kteří všichni oceňovali výsadní postavení nad katolíky „své společenské vrstvy“), pak silně poznamenala samotnou víru. Křesťanské přesvědčení by mělo stát na víře ve spásu skrze oběť Ježíše Krista, a i přes skutečnost, že si v souladu s obrazem 153 velkých ryb ulovených při zázračném rybolovu (J 21,11) můžeme představit celou řadu „jinak praktikujících“ sborů či církví, které jsou ale všechny zachyceny v kristovské síti, postavení vlastní křesťanské identity primárně na negativním vymezení se vůči jiné komunitě, a tedy nikoli na budování věrouky vlastní (která může přehodnocovat učení starší, ovšem nikoli způsobem obratu o sto osmdesát stupňů

z pouhého trucu), není zrovna šťastné. Překonání apriorního odporu a negativních stereotypů spojené se snahou pochopit priority i náboženské přesvědčení druhé strany může být tedy krokem k urovnání severoirského problému – praktická implementace těchto myšlenek bude nicméně jistě zdlouhavým a náročným procesem.

5. Bibliografie

5.1 Knihy

Bible : Písmo svaté Starého a Nového zákona : český ekumenický překlad. 1. vyd. Praha : Biblické dílo ekumenické rady církví v ČSR v ústředním církevním nakladatelství, 1979. 978 s.

The Oxford Companion to Irish History. Oxford University Press, 1998. 618 s. ISBN 0-19-211695-9.

BREWER, John D., HIGGINS, Gareth I., TEENEY, Francis. *Religion, Civil Society, And Peace in Northern Ireland*. Oxford University Press, 2013. 249 s. ISBN 978-0-19-870207-8.

BRUCE, Steve. *Paisley : Religion and Politics in Northern Ireland*. Oxford University Press, 2009. 299 s. ISBN 978-0-19-956571-9.

COOGAN, Tim P. *Ireland in the Twentieth Century*. Arrow Books, 2004. 862 s. ISBN 0-09-941522-4.

DALY, Edward. *Mister, Are You a Priest? : Jottings by Bishop Edward Daly*. Four Courts Press, 2000. 256 s. ISBN 1-85182-591-6.

De ROSA, Peter. *Rebels : The Irish Rising of 1916*. Poolbeg Press Ltd., 2000. 536 s. ISBN 1-84223-001-8.

DILLON, Martin. *God and the Gun : The Church and Irish Terrorism*. Routledge, 1998. 244 s. ISBN-0-415-92060-4.

DOLEŽAL, Bohumil. *Karel Havlíček : Portrét novináře*, Argo, Praha 2013. 142 s. ISBN 978-80-257-0967-2.

DOYLE, Mark. *Fighting like the Devil for the sake of God*. Manchester University Press, 2009. 296 s. ISBN 978-0-7190-7953-5.

- ELLIOTT, Marianne. *When God Took Sides : Religion and Identity in Ireland – Unfinished History*. Oxford University Press, 2009. 330 s. ISBN 978-0-19-920693-3.
- Forgiving and Remembering in Northern Ireland : Approaches to Conflict Resolution*. Continuum International Publishing Company, 2011. 306 s. ISBN 978-1-4411-9547-0.
- GARRIGAN, Siobhán. *The Real Peace Process : Worship, Politics and the End of Sectarianism*. Equinox Publishing Ltd., 2010. 220 s. ISBN 978-1-84553-694-7.
- GERRITSEN, Willem P., van MELLE, Anthony G. *A Dictionary of Medieval Heroes*. The Boydell Press, 2000. 337 s. ISBN 0-85115-780-7.
- JORDAN, Richard L. *The Second Coming of Paisley : Militant Fundamentalism and Ulster Politics*. Syracuse University Press, 2013. 359 s. ISBN 978-0-8156-3313-6.
- KOVÁČ, Dušan. *Dějiny Slovenska*. Nakladatelství Lidové noviny, 1998. 401 s. ISBN 80-7106-268-5.
- McKAY, Susan. *Northern Protestants – an unsettled people*. Blackstaff Press, 2005. 393 s. ISBN 978-0-85640-771-0.
- McKITTRICK, David, McVEA, David. *Making Sense of the Troubles : The Story of the Conflict in Northern Ireland*. New Amsterdam Books, 2002. 356 s. ISBN 978-1-56131-070-8.
- MOODY, Theodore W., MARTIN, Francis X. a kol. *Dějiny Irska*. Nakladatelství Lidové noviny, 2003. 469 s. ISBN 80-7106-656-7.
- MORGAN, Kenneth O. a kol. *Dějiny Británie*. Nakladatelství Lidové noviny, 1999. 639 s. ISBN 80-7106-347-9.
- ROSS, David. *Ireland : History of a Nation*. Geddes and Grosset, 2005. 383 s. ISBN 1-84205-164-4.
- RUANE, Joseph, Todd, Jennifer. *After the Good Friday Agreement : Analysing Political Change in Northern Ireland*. University College Dublin Press, 1999. 223 s. ISBN 1-900621-26-6.

5.2 Elektronické zdroje

Vše se v odkazech objevuje jen jednou, pro přehlednost jsou tedy zdroje seřazeny chronologicky, dle toho, jak se s nimi v práci setkáváme.

The Orange and the Green Lyrics, <http://www.metrolyrics.com/the-orange-and-the-green-lyrics-irish-rovers.html> náhl. 1.6.2014.

Ulster Protestant Interrupts Pope, Yelling ‚Antichrist‘, <http://www.nytimes.com/1988/10/12/world/ulster-protestant-interrupts-pope-yelling-antichrist.html>, náhl. 2.6.2014.

Presbyterian Pulpit Wars, http://www.bbc.co.uk/blogs/legacy/ni/2008/01/presbyterian_pulpit_wars.html, náhl. 30.5.2014

The Wolfe Tones : Sunday Bloody Sunday Lyrics, <https://www.youtube.com/watch?v=CKJ6fctzOYc>, náhl. 30.5.2014.

Catholic Dioceses in Ireland, <http://www.gcatholic.org/dioceses/country/IE-type.htm#metr>, náhl. 25.5.2014.

ACIS – Anglican Communion Information Service, <http://www.anglicancommunion.org/resources/acis/index.cfm>, náhl. 25.5.2014.

The Wolfe Tones: The Protestant Men, <http://en.musicplayon.com/Wolfe-Tones-The-Protestant-Men-lyrics-5919463.html>, náhl. 2.6.2014.

Patrick Joseph McCall: Boolavogue, [http://en.wikipedia.org/wiki/Boolavogue_\(song\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Boolavogue_(song)), náhl. 2.6.2014.

Teresa Brayton: Green, White and Gold, <http://celtic-lyrics.com/lyrics/224.html>, náhl. 2.6.2014.

Felix Kearney: The Mass Rock in the Glen, <http://www.itma.ie/inishowen/video/mass-rock-in-the-glen-song-annie-hirrell-singing-in-english>, náhl. 2.6.2014.

The Wolfe Tones' version: Sean South of Garryowen,
<http://dahawkeyecaller.tumblr.com/post/12402308576>, náhl. 2.6.2014.

The Sash My Father Wore, http://en.wikipedia.org/wiki/The_Sash, náhl. 3.6.2014.

The Orange ABC, <http://www.musicanet.org/robokopp/eire/orangabc.htm>, náhl. 1.6.2014.

Orangemen of Crossmaglen, <https://www.youtube.com/watch?v=GHCacuqUEcA>, náhl. 1.6.2014.

Faith: Catholics angered by Irish president taking Protestant communion,
<http://www.independent.co.uk/news/faith-catholics-angered-by-irish-president-taking-protestant-communion-1290292.html>, náhl. 22.5.2014.